

Kult Katalin

Europodians – magyar mint idegennyelv-tanulás mobil eszközökön II. Mobiltechnológia*

1. A Europodians projekt

A Europodians tananyagok fejlesztésében tizenkét európai ország vesz részt spanyol koordinálással. A résztvevő egyetemek közé a Pécsi Tudományegyetemet is beválasztották, a fejlesztés a Nyelvtudományi Tanszéken folyik. A projekt célja elektronikus, multimédiás tananyagok fejlesztése mobil eszközökre (mobil lejátszókra, PDA-kra stb.), az érintett nyelvek a kisebb körben használt és tanított európai nyelvek. A cél egy olyan tananyagcsomag megalkotása, melynek segítségével a tanulók játékosan ismerhetik meg az egyes országok nyelvét és kultúráját. A fejlesztés jelenleg is folyik, az első tananyagrészek várhatóan 2008-tól válnak elérhetővé az interneten. A tananyagok készítésében az alábbi országok vesznek részt: (1) Spanyolország, Universidad de Castilla–la Mancha, Ciudad Real (főpályázó, koordinátor), (2) Lettország, Vilnius Universiteta, Vilnius, (3) Csehország, Univerzita Karlova v Praze, Prága, (4) Málta, Universitátt Malta, Msida, (5) Dánia, Univesitet i Aalborg, Aalborg, (6) Magyarország, Pécsi Tudományegyetem, Pécs, (7) Észtország, Tartu Ülikool, Tartu, (8) Lengyelország, Uniwersytet Gdanski, Gdansk, (9) Szlovákia, Univerzita Konstantina Filozofa v Nitre, Nyitra, (10) Lettország, Latvijas Universitate, Riga, (11) Törökország, Ankara Üniversitesi, Ankara. E tizenegy ország számára készülnek tananyagok, ezen kívül Írország is képviselteti magát, aki számára ugyan nem készül nyelvoktató anyag, de a fejlesztési feladatokat egy ír informatikai cég, a dublini Enovation Solutions vállalta magára. Magyar oldalról a fejlesztésben ketten veszünk részt. A magyar Europodians koordinátor és a magyar mint idegen nyelv tananyag-felelőse Dóla Mónika, én magam pedig az elektronikus/multimédiás fejlesztésért felelek.

A kurzusokban a Europodians-országok bemutatják nyelvüket és kultúrájukat. A projekt a kevésbé használt és ismert európai nyelveket szeretné megismertetni Európában – és akár Európán kívül is. Mindemellett szeretnénk támogatni a mobil eszközök tudatos használatát, mivel manapság ezek a nagy funkcionalitású készülékek még mindig leginkább zenelejátszóként állnak használatban. A fejlesztés egyik fő célja kommunikációs színteret nyújtani a különböző országokból érkező nyelvtanulóknak és lehetőséget biztosítani az anyanyelvi beszélőkkel való folyamatos

kapcsolattartásra. Jelen tanulmány a fejlesztés mobiltechnológiai oldalát mutatja be (az oktatástechnológiai kihívásokról I. Dóla 2007).

2. A háttér: mobiltechnológia

Ahhoz, hogy mobiltechnológiás oktatásról beszéljünk, egészen messzire kell visszanyúlnunk az időben, harminc évvel ezelőltre, amikor a Sony 1977-ben bejelentette az első hordozható audio-lejátszót, a walkmant. Ez az eszköz méltán nevezhető korszakalkotónak: az ez után született hordozható kazettalejátszókat a köznyelv egyszerűen ugyanígy walkman-nek nevezte és nevezi a mai napig.

Már a kezdetektől készültek tananyagok walkmanre, főként nyelvi oktatóanyagok. A tananyagkészítők főleg hallgatható szövegeket készítettek, melyeket vissza-visszahallgatva gyakorolhatott a nyelvtanuló, hallgathatóvá váltak a nyelvkönyvek szituációs párbeszédei, a tankönyvi szövegeket anyanyelvi beszélők szájából hallhattuk.

A hordozható lejátszók idővel hatalmas fejlődésen mentek keresztül. A kazettát lassan felváltotta a CD-lemez és a CD-lejátszó, majd elterjedt az MP3 fájlformátum és egyes audio- anyagok lassanként az internetről is letölthetővé váltak. Egyre nőtt az igény a miniatürizálásra, a felhasználók minél inkább hordozható készülékeket kívántak használatba venni. Ahogyan az eszközök egyre hordozhatóbbá, kisebbé és kompaktabbá váltak, úgy nőtt a tárhelykapacitásuk és a támogatott formátumok köre. Ma már egy mobil lejátszón nem csupán audio-fájlokat játszhatunk le, hanem megjeleníthetünk fotókat, nézhetünk videót, olvashatunk szövegeket. A hajdani hangkazetták tárhelykapacitása eltörpül a mai hordozható médialejátszóké mellett, melyeknek tárhelye már gigabájtokban mérhető. Az egyik céleszközünk, az Apple 80GB-os Ipodja akár több hónapnyi zene, több napnyi videó tárolására alkalmas. A mobil eszközök egyre egyszerűbben szinkronizálhatók a számítógéppel, a tárolt fájlok már nem csak hallgathatóak és használhatóak, hanem a felhasználó már maga is könnyen szerkesztheti, létrehozhatja őket, megoszthatja őket másokkal. Mégis hiába mindez a hatalmas fejlődés – a nyelvtanulók leggyakrabban még a mai napig is hanganyagok vissza-visszahallgatására használják a lejátszókat. A tananyaghoz tartozó hangfájlok hallgatása természetesen nagyon is hasznos lehet, a használt eszközök funkciói azonban ennél jóval több megoldást tennének lehetővé.

3. A Europodians kiinduló ötlete

Ezek az új generációs mobil lejátszók manapság Európában is egyre szélesebb köröket hódítanak meg, főként a fiatalokat és a fiatal felnőtteket. Innen indult a Europodians tananyagcsomag ötlete:

Egyrészt: a kis európai nyelvekre (kisebb körben használt és tanult nyelvek, LWUTL) még nem igazán készültek jól használható, multimédiás, webes tananyagok, holott a Europodians projekt főpályázója (UCLM, Spanyolország) irányításával az érintett országokban történt 2005-ös felmérés tanúsága szerint igény és szükség lenne hasonló tananyagokra. Másrészt ma már az emberek egyre többet (és többen) utaznak, ingáznak, például munkájuk vagy tanulmányaik miatt. Célszerű hát, hogy a tananyag minél hordozhatóbb, szerkeszthetőbb és minél inkább egyénre szabható legyen, s egyben célszerűen élvezetes, interaktív – a hangsúly pedig ezek közül leginkább a hordozhatóságon van. Ennek az ötletnek a megvalósítására legcélszerűbb eszköz a hordozható lejátszó. Mint az előbbieken említettem, ezek az eszközök ma már nagyon népszerűek, a bennük rejlő didaktikai lehetőségeket viszont még messze nem használtuk ki.

Az új technika (az infokommunikációs technológia, mobiltechnológia) megjelenése az oktatásban hatalmas hatással van az oktatási folyamatra. A kialakuló új modellnek ezentúl már nem a tanár a központi szereplője, nem ő a tananyag egyetlen forrása (l. még: Fehér 1999). Az infokommunikációs technológián alapuló tananyagokat tanulóközpontúság jellemzi. Míg a tanuló a hagyományos oktatási-tanulási folyamatban általában passzív, befogadó szerepet tölt be, itt már aktív szerepet kell vállalnia, tulajdonképpen a saját tanulási folyamatának (és akár tananyagának) megalkotójává kell válnia. A tanárnak a legfőbb feladata pedig motiválni és a motivációt fenntartani, segíteni a tanulást, és támogatni, ellenőrizni a tanulási folyamatot. „A tanár szerepe jelentősen módosul: a tudásközvetítés fontossága csökken, a segítése, a tanácsadása növekszik” (Komenczi 1998).

A „hagyományos” multimédiás nyelvoktató rendszerek használói általában leginkább a számítógéppel, magával a tananyaggal kommunikálnak. A Europodians használói más nyelvtanulókkal és más kultúrák anyanyelvi beszélőivel kommunikálnak, tehát a nyelv és kultúra abszolút „első kézből” érkezik a tanulóhoz. Természetesen a kommunikáció nem kizárólag nyelvtanuló és nyelvtanuló között zajlik, hanem tanuló és számítógép között is, de a rendszernek nagyon alapvető része az egymás közötti kontaktusa.

A Europodians tehát tanulókat hoz össze egymással a weben különböző országokból, akik mind különböző nyelvtanulási igényekkel és nyelvtudási szintekkel rendelkeznek. Ők lesznek az anyanyelvi beszélői az egyes nyelveknek, tehát például az a magyar tanuló, aki a Europodians-szel tanul észtil (vagy egyéb idegen nyelven) lesz az a magyar anyanyelvi beszélő, akit a magyart idegen nyelvként tanuló felhasználó elérhet. A tananyagot és a környezetet szórakoztatónak, barátinak tervezzük, ahol egymást segítve tanulnak az egyes európai nyelvek beszélői.

4. A tananyag

A Europodians tananyagcsomag céleszközei tehát a hordozható mp3- és egyéb médialejátszók (mp4-lejátszók stb.), PDA-k, okostelefonok, esetleg egyes mobiltelefonok (mivel egyre több mobiltelefon képes már igen jó minőségű videók, hanganyagok lejátszására, képek megjelenítésére és ezek tárolására), valamint természetesen minden olyan egyéb eszköz, mellyel a felhasználó kényelmesen tudja használni az oktatóanyagot (például laptopok). Ezek az eszközök a személyi számítógépekhez hasonló lehetőségeket kínálnak „kicsiben”, és amellet, hogy egyre népszerűbbek Európában, nagyon is várható, hogy népszerűségük még egyre inkább nőni fog, és a közeljövőben rendkívül elterjedté válnak.

A tananyagok tehát speciálisan mobil eszközökre készülnek, kis képernyőn való megjelenésre, hordozhatóságra, szerkeszthetőek és interaktívak lesznek. A rendszer alapját Moodle platform biztosítja. A most már talán tradicionálisnak nevezhető tanulási formát (kazettán nyelvi szövegek hallgatása) új módszerekkel kívánjuk kiegészíteni. A Europodians tananyag célja kombinálni az e-learninget, az önálló tanulást és az együttműködésen alapuló kooperatív-kollaboratív tanulási technikákat. Az új tananyag fejlesztésekor érdemes szem előtt tartani a már létező multimédiás webes tananyagok tapasztalatait, de speciálisan mobil lejátszókra fejlesztve.

A Europodians rendszer gyökere tehát egy Moodle alapú weboldal. A nyelvtanulók innen töltik majd le a leckéket mobil lejátszójukra vagy személyi számítógépükre, de fel is tölthetnek ide saját feladatokat. Részt vehetnek élő beszélgetésekben, kvízeket tölthetnek ki, vetélkedhetnek más nyelvtanulókkal, és ami a legfontosabb: nemcsak egymással kommunikálhatnak, hanem az adott nyelv anyanyelvi beszélőivel is, tehát a mai trendeknek megfelelően a Europodians-t nevezhetjük egy Web 2.0-ás elveket szem előtt tartó interaktív webes közösségnek.

A tananyag integrációja kíván lenni a klasszikus, önálló tanulásra alkalmas tananyagoknak és a számítógépes oktatás megoldásainak. Egy olyan webes tananyagról beszélünk, amely hatalmas teret nyújt az online interakcióra. Az egyéni tanuló hamar észreveszi, hogy bár egyedül, önállóan fogott hozzá a nyelvtanuláshoz – és éppen a körülményei miatt választotta ezt a nyelvtanulási formát (mert például „ingázik”, vagy időbeosztása nem teszi lehetővé, hogy mindig egy meghatározott időben járjon órára) – mégis egy nagy csoportnak a tagja, sok ország sok emberével tud kapcsolatot tartani és együttműködni. A résztvevőnek így egyre több motivációja lesz a leckék folytatására, és ez a motiváció könnyedén fenn is tartható. A Europodians kooperatív tanulási projekt, melyben különböző országok nyelvtanulói egymással együttműködve hozzák létre és használják a nyelvoktató anyagokat.

A tananyag alapja a Europodians weboldal és az azon elérhető kurzusgyűjtemény (Europodians 1., Europodians 2.), amelyet kiegészít egy tanuló kézikönyv és egy multimédiás szótár. A tanuló minden fejezetben talál olvasás- és írásfejlesztő

letölthető anyagokat, hallgatható szövegeket, kiejtést fejlesztő anyagot, szógyűjteményt és nyelvtant, valamint a teljes tananyaghoz tartozik egy képes szótár és egy ábragyűjtemény is a nyelvtani szabályok elsajátításához. A tanuló saját tananyag-elemeket is létrehozhat ezek alapján.

A Europodians 1. az alapvető nyelvi struktúrák és grammatikai szabályok elsajátítására koncentrál, a központi szerep itt az interkulturális kommunikációé. Az első tananyagcsomag célja az adott ország megismertetése, betekintés az ott élők mindennapjaiba, az ország történelmébe, kultúrájába, szokásrendszerébe, és természetesen emellett a nyelv alapjaiba is. A Europodians 2. már komplexebb nyelvi és nyelvtani szerkezetekre fókuszál, de itt is különös tekintettel a kommunikációra.

A tananyag célcsoportját elsősorban olyan önálló tanulók alkotják, akik egy könnyed, játékos, interaktív tananyaggal szeretnének kis európai nyelvet vagy nyelveket tanulni. A képviselt országok nyelve és kultúrája viszonylag kevésbé ismert még egymás előtt is, noha a földrajzi távolság inkább az ellenkezőjét indokolná. A tananyagot használók bepillanthatnak az egyes országok mindennapjaiba, szokásaiba, alapszinten megismerkedhetnek a nyelvvel, sőt akár egyszerre vagy egymást követően több országgal és nyelvvel is. Technikai szempontból pedig azok lesznek a célcsoportunk, akik hajlandóak mobil eszközeiket másra is használni, mint zenehallgatásra – jelen esetben nyelvtanulásra.

5. Technikai háttér

Hogyan képzeljük el a rendszer használatát? A Europodians használatához nincs szükség tehát másra mint egy mobil médialejátszóra valamint számítógépre és internet-hozzáférésre. A Europodians weboldalon megtaláljuk a tananyagfájlokat, ezeket (pl. iTunes használatával) letölthetjük a számítógépünkre vagy akár közvetlenül a mobil lejátszónkra. Tananyagként találkozhatunk podcastokkal és videocastokkal, képekkel, videofájlokkal, audio-anyagokkal, interaktív szövegekkel, flash-kártyákkal. Bár a tananyagok mobil eszközökre készülnek, természetesen személyi számítógépen sincs akadálya a megjelenítésüknek és bármely elem lejátszásának. A rendszer gyökere a Europodians weboldal, mely egyrészt kommunikációs színtérként funkcionál, másrészt innen érhetők el a tananyagok. Ha elképzeljük egy tipikus web alapú e-learning rendszer kliens-szerver architektúráját, itt a tananyag egy központi szerverről érhető el, a tanulók ezzel a szerverrel kommunikálnak, és rajta keresztül az esetlegesen részt vevő tanárral, ttorral. Az eredmények értékelése a szerveren folyik, a diák kapcsolódik a tananyaghoz, de általában – célszerűen – nem tölti le azt a saját gépére.

A Europodians moduláris felépítésű, moduljai kicsik, és sokféleképpen, rugalmasan kombinálhatók egymással. A tanuló a szerveren éri el a tananyagot, kiválasztja

a számára megfelelő elemeket (vagy igénybe veszi a tanmenetszervezőt), és a mobil lejátszójára töltve internet-kapcsolat nélkül is használni tudja őket. Internet hozzáféréssel rendelkező mobil eszközök esetén természetesen közvetlenül is futtatható a tananyagelem, de jelenleg még ez nem általános ezeknél az eszközöknél. A tanuló a szerveren keresztül kommunikál a többi tanulóval.

A Europodians tananyagok fejlesztésekor elsősorban a nagy tárhelykapacitású, jó kép- és videó-megjelenítésre (és nyilvánvalóan zenelejátszásra) képes mobil eszközöket tartjuk szem előtt, amelyek jól szinkronizálhatók számítógéppel. Fontos, hogy az eszköz zene, videó és kép mellett képes legyen szöveges tartalom megjelenítésére is. Az eddig szóba került eszközök elsősorban hordozható médialejátszók, az Apple, a Creative, a Microsoft, a Sony valamint a Samsung termékei, továbbá mobiltelefonok, smartphone-ok, PDA-k stb.

6. Záró gondolatok

A Europodians tananyagok a mobiltechnológia adta lehetőségeket a lehető legnagyobb mértékben kívánják kihasználni és nyelvoktatási célra fordítani. Magyar oldalról több szempontból is nagy kihívásnak érezzük a tananyag színvonalas megvalósítását. Egyrészt Magyarországon az e-learning még mindig kérdéses terület. Sok részről támogatott a különféle számítógépes anyagok megalkotása és oktatásban való megjelenése, de általában rengeteg akadály gördül az e-learning rendszerek bevezetése elé. Másrészt szeretnénk a rendelkezésünkre álló eszköztár segítségével a magyarságról kialakult sztereotip kép helyett (*betyár, gulyás, pálinka, menyecske, gémeskút*) egy másikat, realisabbat kínálni, bemutatni a gasztronómiánkat, borászatunkat, kastélyainkat, fürdőinket, zeneművészetünket.

Szépe György (2001) idézi a Nemzeti Informatikai Stratégia (Alföldi 1996) 16. számú célkitűzéseit:

„Az információs társadalomban a világ kulturális értékeinek egyre növekvő hányada áll elektronikus formában is rendelkezésre. Fontos nemzeti érdek, hogy ebben a magyar kultúra értékei is megfelelő mértékben és formában legyenek reprezentálva. [NIS 1996: 74]”

„A magyar nyelvű multimédia információk készítését, terjesztését támogatni kell. A modern és klasszikus magyar kultúra alkotásainak multimédia bemutatása megoldandó feladat. [NIS 1996: 49]” (Szépe 2001: 91)

A 11 évvel ezelőtti állítások még mindig igazak; talán állíthatjuk, hogy a magyar kultúra megfelelő képviselete a világhálón még mindig nem megoldott feladat. Ehhez szeretnénk hozzájárulni a Europodians tananyagfejlesztésben való részvétellel.

IRODALOM

- ALFÖLDI Z. et al. 1996. Nemzeti Informatikai Stratégia. Tervezet. *Jel-Kép* 1996/3. 5-80.
- DÓLA M. 2008. *Europodians – Magyar mint idegennyelv-tanulás mobil eszközökön I.* Oktatástechnológia (jelen kötetben)
- Europodians Project Handbook
- FEHÉR P. 1999. Milyen legyen egy Internet-pedagógus? *Új Pedagógiai Szemle* 1999/04.
<http://www.mek.iif.hu/porta/szint/tarsad/pedagog/infoktat/intpedag/intpedag.htm>
- KOMENCZI B. 1998. *Nyitott tanulási környezet és forrásközpontú tanulás az informatizálódó társadalomban.* In: Sulinet - Ablak a világra. Okker, Budapest. Idézi: (Fehér 1999)
- SZÉPE Gy. 2001. Az internet-korszak nyelvészete. In: Szépe Gy. 2001. *Nyelvpolitika: múlt és jövő.* Pécs: Iskolakultúra. 85-99.